

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

เกษตรกรรมเป็นหัตถ์สำคัญในการเพิ่มผลผลิตอาหารและสิ่งอุปโภคที่จำเป็นแก่การ
 อยู่ดีมีสุขของมนุษยชาติ ในสมัยโบราณมนุษย์ทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้ประโยชน์
 ในการยังชีพเท่านั้น ส่วนที่เหลือก็จะขายหรือแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น ๆ ที่ต้องการ แต่ปัจจุบัน
 ความสำเร็จของการเกษตรขยายกว้างขวางออกไปเป็นการผลิตเพื่ออุตสาหกรรมและการค้า
 ทั่วโลก ทั้งนี้เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของประชากรในโลกซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา
 การเกษตรจึงมีบทบาทสำคัญและได้รับความสนใจมากขึ้นทุกที การศึกษา การวิจัย
 และการเผยแพร่ขอเทคโนโลยีทางการเกษตรจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพราะช่วยให้ความก้าวหน้าทาง
 วิชาการ และนำผลการค้นคว้าทดลองมาช่วยเพิ่มผลิตผล เกษตรทั้งทางด้านคุณภาพและปริมาณ
 เช่น การผสมพันธุ์พืชใหม่ ๆ ให้ได้ผลิตผลสูง การใส่ปุ๋ย การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช เป็นต้น

ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างเห็นความสำคัญของการเกษตร จึงได้มีการพัฒนาการ
 เกษตรมาเป็นลำดับ โดยเฉพาะประเทศในทวีปยุโรปและทวีปอเมริกาเหนือ การพัฒนาการ
 เกษตรนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการปฏิวัติเขียวหรือการปฏิวัติด้านเกษตร (Green Revolu-
 tion)^๑ การพัฒนาการเกษตรมีส่วนทำให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนในประเทศ
 เหล่านั้นสูงกว่าประเทศอื่น ๆ ที่ยังดำเนินทางเกษตรกรรม ปัจจุบันประเทศที่กำลังพัฒนา

^๑ B. P. Pal, "Agricultural Science and Humanity," Agricultural Science Review, X, no. 2 (1972), 19-20.

^๒ เป็นการนำวิทยาการแผนใหม่รวมทั้งเครื่องจักรกลมาใช้กับงานด้านเกษตร เพื่อช่วย
 ทุนแรงและทำให้ผลิตผลเกษตรเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ และขยายตลาดได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

หลายประเทศซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้มีการพัฒนาการเกษตรอย่างกว้างขวาง มีการวางนโยบายใหม่ทางการเกษตร ตลอดจนการบริหารงานการศึกษาทางด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ การค้นคว้าวิจัย และการส่งเสริมทางการเกษตร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรส่วนใหญ่ตระหนักดีว่าห้องสมุด และการบริการข้อมูลทางบรรณานุกรมซึ่งมีคุณภาพสูงสุด เป็นสิ่งจำเป็นซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาการเกษตรบรรลุถึงเป้าหมายได้ในที่สุด^๑

การที่นักบริหารและเกษตรกรในประเทศที่กำลังพัฒนาให้ความสนใจกับห้องสมุดมากขึ้น ทำให้เกิดการประเมินค่าสภาพของห้องสมุดด้านการเกษตรในปัจจุบัน และวางแผนสำหรับอนาคต โดยสำรวจห้องสมุดและบริการกับความต้องการในด้านการศึกษาวิชาเกษตรกรรม การวิจัยและงานส่งเสริมซึ่งดำเนินอยู่อย่างสม่ำเสมอ

โดโรธี ปาร์กเกอร์ (Dorothy Parker) และแอนเจลินา คาราเบลลี (Angelina Carabelli) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสำรวจห้องสมุดด้านการเกษตรไว้ดังนี้

๑. เพื่อต้องการให้เจ้าหน้าที่ทางการเกษตรได้ทราบถึงทรัพยากรบริการของห้องสมุด ตลอดจนปัญหาและข้อควรแก้ไข
๒. เพื่อให้บรรณารักษ์ของห้องสมุดที่ได้รับการสำรวจได้ทราบถึงขอบพร้อมและข้อดีของห้องสมุดที่ตนรับผิดชอบ และสามารถเปรียบเทียบสภาพของห้องสมุดที่รับผิดชอบกับห้องสมุดด้านการเกษตรแห่งอื่น มีความเข้าใจต่อความต้องการของประเทศในตนเอง

^๑ Dorothy Parker, and Angelina Carabelli, Guide for an Agricultural Library Survey for Developing Countries (Metuchen, N.J.: Scarecrow, 1970), preface.

สิ่งพิมพ์และบริการห้องสมุดค่านี้นี้ ครอบคลุมถึงความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อลดใจบรรณารักษ์ให้อุทิศตนในการปรับปรุงห้องสมุด^๑

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาประเทศหนึ่งซึ่งมีเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของคนไทย กล่าวคือร้อยละ ๗๖.๖๐ ของประชากรของประเทศทำการเกษตร เนื้อที่ของประเทศไทยประมาณ ๑๑๖,๑๖๘.๕๗๕ ไร่ หรือราวร้อยละ ๓๖.๑๒ ของประเทศ เป็นที่ทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ และรายได้ของประเทศร้อยละ ๒๗.๒๐ มาจากการเกษตรสาขาต่าง ๆ โดยตรง อันประกอบด้วย การกสิกรรม การเลี้ยงสัตว์ การประมง และการป่าไม้^๒ ในด้านการค้ากับต่างประเทศ สินค้าออกส่วนใหญ่ของประเทศเป็นผลิตภัณฑ์เกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ยาง ปอ ไม้สัก เป็นต้น คิดเป็นมูลค่าร้อยละ ๖๘.๕๓ ของสินค้าออกทั้งหมด^๓ นอกจากเกษตรกรรมจะมีความสำคัญต่อประเทศไทยในแง่การผลิตอาหารเพื่อการบริโภคและอุปโภคของประชากรในประเทศแล้ว ยังเป็นแหล่งรายได้ ตลอดจนแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศสำหรับใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยโดยส่วนรวมด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ความอยู่รอดของประเทศไทยที่เป็นมาในอดีตในปัจจุบัน และในอนาคตขึ้นอยู่กับ

^๑ Loc. cit.

^๒ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กองเศรษฐกิจการเกษตร, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก ๒๕๑๔/๑๕ ("เอกสารสถิติการเกษตร," ฉบับที่ ๕๔, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๑๕), หน้า ๑๗๔.

^๓ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กองเศรษฐกิจการเกษตร, ข้อมูลทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับ การเกษตร (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๑๔), หน้า ๑๒.

^๔ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กองเศรษฐกิจการเกษตร. เรื่องเดิม หน้า ๒๕.

เกษตรกรรม

การพัฒนาการเกษตร เป็นเป้าหมายที่สำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยมาตั้งแต่ฉบับแรก (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) จนถึงฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อยกระดับรายได้ของประชากรให้สูงขึ้น รวมทั้งปรับปรุงให้มีการกระจายรายได้ระหว่างประชากรการเกษตร เองกับประชากรนอกการเกษตรให้เป็นธรรมยิ่งขึ้น
๒. เพื่อสร้างงานให้ประชากรมีงานทำมากขึ้น
๓. เพื่อผลิตอาหารให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชนและในราคาที่เป็นธรรม
๔. เพื่อให้เกิดความมั่นคง และ เกิดความสามัคคีในชาติ
๕. เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ
๖. เพื่อให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตนเอง

ห้องสมุดคานการเกษตรมีส่วนช่วยให้การพัฒนาการเกษตรบรรลุถึงจุดประสงค์ได้ กล่าวคือห้องสมุดคานการเกษตรเป็นที่รวบรวมหนังสือ วารสาร จุลสาร ฟิล์มภาพยนตร์ และวัสดุในรูปแบบอื่น ๆ จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเกษตร ได้แก่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กองเศรษฐกิจการเกษตร, แนวทางแผนพัฒนาการเกษตร ฉบับที่ ๔ ปี พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๔ ("เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร," เลขที่ ๑๐๔, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๐), หน้า ๓.

นักเรียน นิสิต นักศึกษา และอาจารย์ นักวิทยาศาสตร์ เกษตรกรซึ่งทำการค้นคว้าวิจัย ตลอดจนผู้ผลิตผลผลิตเกษตร ดังนั้นห้องสมุดจึง เป็นทั้งแหล่งความรู้และแหล่งที่ให้บริการแก่บุคคลเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม การที่ห้องสมุดจะประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน และผู้ใช้บริการของห้องสมุดจะได้อะไรประโยชน์จากห้องสมุดอย่างเต็มที่ ควรจะทราบถึงสภาพของห้องสมุด การดำเนินงาน ทรัพยากรและบริการของห้องสมุด ทั้งนี้เพื่อจะใคร่ถึงสภาพและปัญหาที่กำลังเป็นอยู่และหาทางแก้ไขหรือส่งเสริมการดำเนินงานที่คั่งอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น การสำรวจห้องสมุดจึง เป็นงานสำคัญอันดับแรกที่ห้องสมุดทางด้านการเกษตรควรดำเนินการสำหรับในประเทศไทยยังไม่มี การสำรวจห้องสมุดด้านการเกษตรอย่างแท้จริง จึงยังไม่ทราบถึงสภาพและปัญหาของห้องสมุดทางด้านการเกษตรครั้งหนึ่งจึงนับได้ว่า เป็นการประเมินค่าสภาพของห้องสมุดด้านนี้เป็นครั้งแรก เพื่อวางแผนสำหรับการดำเนินงานและความร่วมมือของห้องสมุดในอนาคต

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพและปัญหาของห้องสมุดด้านการเกษตรในประเทศไทยยังไม่มี การสำรวจโดยตรง แต่มีแทรกอยู่ในการสำรวจเรื่องอื่น ๆ กล่าวคือในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ สมาคมบรรณารักษ์และนักเอกสารด้านการเกษตรได้สำรวจห้องสมุดด้านการเกษตรทั่วโลก โดยส่งแบบสอบถามไปยังห้องสมุดสถานศึกษา ห้องสมุดเฉพาะสังกัดรัฐบาลและเอกชนรวม ๒,๕๓๐ แห่ง สมาคมนักจัดทำนิตยสารของห้องสมุดที่สำรวจทั้งหมด แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามชื่อทวีปแล้ว แบ่งย่อยตามลำดับอักษรของประเทศและเมือง แต่ละห้องสมุดจะบอกปีที่ห้องสมุดจัดตั้ง จำนวนหนังสือและสิ่งพิมพ์ จำนวนเจ้าหน้าที่ ระบบการจัดหมู่ สิ่งพิมพ์พิเศษ และสิ่งพิมพ์พิเศษของห้องสมุด^๑

^๑D. H. Boalch, World Directory of Agricultural Libraries and Documentation Centres (Harpenden, Herts: IAALD, 1960)

สำหรับประเทศไทย นามานุกรมเล่มนี้กล่าวถึงห้องสมุดของมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์อย่างย่อ ๆ ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ มีหนังสือและสิ่งพิมพ์ ๑๐,๐๐๐ เล่ม และ
ยังมีห้องสมุดกระทรวงเกษตร และห้องสมุดกรมประมงด้วย แต่ไม่ให้รายละเอียดใด ๆ

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ สมจิตต์ ยรรยง ได้รวบรวมรายชื่อห้องสมุดด้านวิทยาศาสตร์ใน
ประเทศไทย ๕๖ แห่ง มีทั้งห้องสมุดสถาบันการศึกษา ห้องสมุดของหน่วยงานรัฐบาล และ
ห้องสมุดขององค์กรต่างประเทศในประเทศไทย ในจำนวนนี้มีห้องสมุดด้านการเกษตร ๑๔
แห่งคือ ห้องสมุดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุด
กลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดองค์การ
อาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติภูมิภาคเอเชียและตะวันออกเฉียงใต้ ห้องสมุดกรม
ประมง ห้องสมุดกรมป่าไม้ ห้องสมุดกรมชลประทาน ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ห้องสมุดกรมปศุสัตว์ ห้องสมุดสถานวิจัยประมงทะเล ห้องสมุดคณะเกษตร มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ ห้องสมุดคณะเกษตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น และห้องสมุดของฝ่ายวิจัยโรงงาน
ยาสูบ

รายละเอียดที่ปรากฏในนามานุกรมคือ สถานที่ตั้ง หมายเลขโทรศัพท์ ชื่อของ
หัวหน้าบรรณารักษ์ ประเภทของห้องสมุด เวลาทำงาน การแบ่งหน่วยงานภายในห้องสมุด
หนังสือและสิ่งพิมพ์ การเรียงบัตร ระบบการจัดหมู่ ชั้นหนังสือ บริการพิเศษ นโยบายการ
ยืมและบุคลากร

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ สำนักงานการศึกษาส่วนภูมิภาคเอเชียขององค์การศึกษา
วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ ได้สำรวจห้องสมุดทุกประเภททั้งหมด

---

^๑Somchit Yanyong (comp.), Directory of Scientific Libraries
in Thailand (Bangkok: Applied Scientific Research Corporation of
Thailand, 1973).

๕๐ แห่ง เพื่อทำนามานุกรมห้องสมุดในประเทศไทย หัวข้อของการสำรวจเหมือนกับนามานุกรม
 ห้องสมุดวิทยาศาสตร์ในประเทศไทยของสมจิตต์ ยรรยง แต่จำนวนห้องสมุดดำเนินการเกษกรรม
 เพียง ๕ แห่งที่สำรวจคือ ห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัย
 ขอนแก่น ห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ห้องสมุดองค์การอาหาร และ เกษตรแห่ง
 สหประชาชาติภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และห้องสมุดกระทรวงเกษตรและ
 สหกรณ์

พินุดศิลา วัฒนพงษ์ ได้ศึกษาเรื่องห้องสมุดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใน
 ประเทศไทยในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ
 เกี่ยวกับการจัดตั้ง การดำเนินงาน การบริหาร และบริการของห้องสมุดด้านวิทยาศาสตร์และ
 เทคโนโลยีในประเทศไทย เพื่อค้นหาวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ และเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือ
 ในอันที่จะส่งเสริมกันคนกว่าและผู้ทำการวิจัยให้ได้รับประโยชน์จากการใช้ห้องสมุดด้านนี้ให้
 มากที่สุด การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สรุปผลของการวิจัยไว้ว่า
 ห้องสมุดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทย สังกัดตามหน่วยงานต่าง ๆ ๒
 ประเภทคือ ห้องสมุดคณะในมหาวิทยาลัย หน่วยงานราชการ ศูนย์เอกสาร รัฐวิสาหกิจ บริษัท
 และองค์การระหว่างประเทศ ห้องสมุดทุกประเภทประสบปัญหาเรื่องฐานะของห้องสมุด
 งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ อุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้
 รวมทั้ง เอกสารและสิ่งพิมพ์หาย อาคารของห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่เป็นเอกเทศ ครัวเรือนและชั้น
 วางหนังสือไม่เพียงพอ บริการที่มีในห้องสมุดคือบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการ
 ยืม มีเพียงน้อยแห่งที่มีบริการแปลควย ผู้ใช้บริการส่วนมากเป็นบุคคลในสังกัด มีจำนวนน้อยที่
 ใช้บริการแก่บุคคลภายนอกเลย ห้องสมุดประเภทศูนย์เอกสาร เท่านั้นที่มีปัญหาด้านต่าง ๆ

^๑UNESCO Regional Office for Education in Asia, Directory of Libraries in Thailand (Bangkok, 1974).

น้อยที่สุด การสำรวจครั้งใดสำรวจของสมาคมไทยบริการด้านการเกษตรด้วย ๑๐ แห่งคือ
 หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หอสมุดคณะประมง หอสมุดคณะวนศาสตร์
 หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยขอนแก่น หอสมุดคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 หอสมุดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หอสมุดกรมชลประทาน หอสมุดกรมป่าไม้ หอสมุด
 กรมพัฒนาที่ดิน และหอสมุดองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ข้อเสนอแนะ
 สำหรับการวิจัยคือ หอสมุดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควรมีฐานะเป็นหน่วยงานอิสระ
 ขึ้นตรงต่อผู้บริหารระดับสูงสุด สถานที่ตั้งของหอสมุดควรอยู่ที่ใดไปมาได้สะดวก ควรมีอุปกรณ์
 สำหรับให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้ ควรมีความร่วมมือซึ่งกันและกันในการปรับปรุงบริการและงาน
 เทคนิคของหอสมุด ควรจัดตั้งชมรมหรือสมาคมหอสมุดเฉพาะในประเทศเพื่อเป็นศูนย์กลาง
 ในการประสานงาน ควรมีกฎหมายหอสมุดและควรปรับปรุงมาตรฐานของหอสมุดเฉพาะให้
 ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เพื่อใช้เป็นมาตรการในการปรับปรุงกิจกรรมของหอสมุด
 ประเด็นต่อไป

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเกี่ยวกับสภาพของหอสมุดด้านการเกษตรบางแห่งปรากฏใน
 เอกสารการทำงาน (working paper) ขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ
 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัยผลผลิตจากพืชซึ่งเป็นการศึกษาสิ่งอำนวยความสะดวกในการ
 วิจัยสำหรับนักวิจัยในประเทศไทยเกี่ยวกับเรื่องผลผลิตจากพืช และเพื่อหาวิธีที่จะปฏิบัติงาน
 วิจัยให้ดียิ่งขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเอกสารนั้นได้กล่าวถึงหอสมุดที่สำคัญด้านการเกษตรใน
 ทัศนะของนักวิจัย มีอภิปรายผลและข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงการดำเนินงานด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิบูลศิลป์ วัฒนะพงศ์, "หอสมุดด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศไทย"
 (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓) (อัคราเนนา)

ห้องสมุดที่กล่าวถึงคือหอสมุดกลางมหาวิทยาลัย เกษตร ศาสตร์ หอสมุดศูนย์บริการ เอกสารการวิจัยแห่งประเทศไทย และหอสมุดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ปราบกฐา หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์ มีสิ่งพิมพ์สำหรับการวิจัยมากแต่ไม่สมบูรณ์ การ บริการคานสาระสัง เวปและบรรณานุกรมยังไม่สมบูรณ์ หอสมุดศูนย์บริการ เอกสารการวิจัยมี บริการคานสาระสัง เวปและบรรณานุกรมยังไม่ครบถ้วน และหอสมุดของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ไม่พร้อมทั้ง ทางคานบริการและสิ่งพิมพ์

ขอเสนอแนะสำหรับแก้ปัญหาเหล่านี้คือ ในระดับชาติ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ และหอสมุดศูนย์บริการเอกสารการวิจัย ควรได้รับรายงานผลการวิจัยทาง คานการ เกษตรในประเทศไทยอย่างครบถ้วน ทั้งรวมทั้งสิ่งที่ไม่ตีพิมพ์ และหอสมุดทั้งสอง แห่งควรปรับปรุงการจัดเก็บและการนำข้อมูลออกมาใช้

ส่วนหอสมุดกระทรวง เกษตร และสหกรณ์ควรทำหลักฐานผลการทดลองของทุกหน่วย งาน โดยสรุปสั้น ๆ ลงในบัตรเจาะรู หรือระบบใดก็ได้เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป และกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ควรจัดระบบห้องสมุดซึ่งดำเนินงานแบบศูนย์กลาง ให้หอสมุดของกรมกอง สถานวิจัยขอยืมหนังสือ วารสาร และเอกสารเป็นการถาวรได้ หอสมุดสาขาอื่น ๆ ของ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ควรมีหลักฐานงานวิจัยในรูปบัตร เจาะรูไว้ ๑ ชุดด้วย^๑

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ Food and Agriculture Organization. UNDP Coordination of Plant Production Research Project in Thailand, Inventory of Research Facilities, Research Stations Development, Documentation, Programme and Budget, Staff Training ("Project Working Paper," no. 6; Bangkok, 1974), p. 3-1-3-11.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและรวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดตั้ง การดำเนินงาน และการให้บริการของห้องสมุดค่านการเกษตรในประเทศไทย โดยไม่รวมศูนย์เอกสาร
๒. เพื่อทราบถึงอุปสรรคและปัญหาของห้องสมุดค่านการเกษตร รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ไข้ปัญหา
๓. เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในอันที่จะส่งเสริมให้นักค่นควาและนักวิจัยได้รับประโยชน์จากการใช้ห้องสมุดค่านการเกษตรให้มากที่สุด
๔. ศึกษาการดำเนินงานและการให้บริการ ของห้องสมุดค่านการ เกษตรที่สำคัญ ๆ ของโลก เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาห้องสมุดค่านการในประเทศไทยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสำรวจเพื่อการวิจัยครั้งนี้คือห้องสมุดค่านการเกษตรในประเทศไทยซึ่งสังกัดหน่วยงานต่าง ๆ กันคือ หน่วยงานมหาวิทยาลัยของรัฐ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ และองค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งตัวอย่างประชากรที่อยู่ในขอบเขตสำรวจทั้งสิ้น ๔๔ แห่ง

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาความหมายของห้องสมุดค่านการเกษตร ลักษณะของห้องสมุด การดำเนินงานและการให้บริการ โดยการค่นควาจากหนังสือ วารสาร เอกสาร และสิ่งพิมพ์พิมพ์ต่าง ๆ คัดขอเอกสารจากห้องสมุดค่านการเกษตรที่สำคัญ ๆ บางแห่งโดยตรงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัย

๒. ศึกษาสภาพการดำเนินงาน บริการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของห้องสมุด
 คำนการเกษตรในประเทศไทย โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าบรรณารักษ์และผู้รับผิดชอบในงาน
 ห้องสมุด และโคเขียนบทห้องสมุดทั้งหมด ๑๘ แห่ง

๓. ส่งแบบสอบถามโดยทางไปรษณีย์ไปยังห้องสมุดคำนการเกษตรในต่างจังหวัด
 ที่ไม่เคยสำรวจด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ส่งจำนวน ๔๔ ชุด ได้รับตอบ ๔๔ ชุด

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีทางสถิติเบื้องต้นคือ การหาร้อยละ หาค่าเฉลี่ย
 และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตร

$$P = \frac{f}{N} \times 100, \quad \bar{X} = \frac{\sum fX}{N}$$

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fX^2}{N} - \left(\frac{\sum fX}{N}\right)^2}$$

ประโยชน์ที่จะได้จากการวิจัย

การศึกษาเรื่องห้องสมุดคำนการเกษตรในประเทศไทยในด้านการบริหาร การ
 บริการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ จะช่วยให้ทราบถึงสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งจะ
 มีประโยชน์ต่อการพัฒนาห้องสมุดคำนนี้ได้ในอนาคต นอกจากนี้การศึกษาห้องสมุดคำนการ
 เกษตรที่สำคัญ ๆ ในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานมาแล้ว อาจใช้เป็น
 แนวทางสำหรับบรรณารักษ์ของห้องสมุดคำนการเกษตรและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะใช้เป็น

ประกอบ กรรณสูต, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู (พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพฯ
 มหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๓), หน้า ๔๐.

แนวทางสำหรับการพัฒนาห้องสมุดด้านการเกษตรในประเทศไทยได้

นิยามของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

ห้องสมุดด้านการเกษตร เป็นห้องสมุดเฉพาะประเภทหนึ่ง มีหนังสือและสิ่งพิมพ์ เน้นหนักทางด้าน การเกษตร และวิชาที่เกี่ยวข้อง ให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทุก ด้าน ซึ่งได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ครู อาจารย์ นักวิจัย นักส่งเสริม และเกษตรกร

โรงเรียนเกษตรกรรม หมายถึงโรงเรียนเกษตรกรรมซึ่งสังกัดกองโรงเรียน กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นการศึกษาระดับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.ศ. ๔-๕-๖) สายอาชีพและแผนกเกษตรกรรม

วิทยาลัยเกษตรกรรม หมายถึงวิทยาลัยเกษตรกรรม สังกัดกองวิทยาลัย กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นการจัดการศึกษาระดับประโยควิชาชีพชั้นสูง (ปว.ศ.) แผนกเกษตรกรรม และระดับประโยคครูมัธยมเกษตรกรรม (ป.ม.ก.)

ห้องสมุดสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ หมายถึงห้องสมุดกลางของมหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะ และห้องสมุดของสถาบันการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานขึ้นอยู่กับทบวงมหาวิทยาลัย ของรัฐ

ห้องสมุดสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือห้องสมุดโรงเรียนเกษตรกรรมและ ห้องสมุด วิทยาลัยเกษตรกรรมของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ห้องสมุดสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คือห้องสมุดของกรม กอง สถานีทดลอง ศูนย์วิจัย และโรงเรียนป่าไม้เพชร ซึ่งสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ห้องสมุด FAO หมายถึงห้องสมุดองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ภูมิภาค เอเชียและตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีสำนักงานในประเทศไทย

ข้อจำกัดในการวิจัย

๑. เอกสารและสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับห้องสมุดคาถาการ เกษตรไม่มีเป็นภาษาไทย ต้องใช้จากภาษาต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ และคัพภ์ทางวิชาการใหม่ ๆ ก็ยังไม่มีการแปลเป็นภาษาไทย การใช้จึงเลือกคำที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด
๒. เรื่องราวเกี่ยวกับห้องสมุดคาถาการ เกษตรและสิ่งพิมพ์ของห้องสมุดกว้างขวางมาก การวิจัยจึงเลือกทำส่วนประกอบที่สำคัญของห้องสมุด
๓. สิ่งพิมพ์และวารสารบางรายการไม่มีในหอสมุดใดในประเทศไทย การค้นคว้าจึงต้องขอจากต่างประเทศโดยตรง ซึ่งบางครั้งก็ช้าหรือไม่ได้รับความร่วมมือ
๔. แบบสอบถามที่ส่งไปยังห้องสมุดต่าง ๆ บางแห่งต้องทวงถามทำให้เสียเวลา บางแห่งมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของหน่วยงานที่สังกัด และผู้บริหารห้องสมุด เช่น ห้องสมุดกรมประมง และห้องสมุดกรมปศุสัตว์ ไม่ได้ร่วมในการวิจัยเพราะกำลังย้ายห้องสมุด
๕. ห้องสมุดที่สำรวจบางแห่งมีสภาพไม่เป็นห้องสมุด แต่ต้องสำรวจเพราะ เป็นห้องสมุดหนึ่งของห้องสมุดคาถาการ เกษตรในประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย